

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 2

БЕОГРАД, 1932 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

ХИ РЕДОВНИ САСТАНАК СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 18 ДЕЦЕМБРА 1932 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАЛИ:

ПРЕТСЕДНИК

Др. АНТЕ ПАВЕЛИЋ

ПОТПРЕТСЕДНИК

Д-р ФРАН НОВАК

СЕКРЕТАР

Д-р ВАСО ГЛУШАЦ

Присутни су г. г. Министри: Министар без портфеља др. Алберт Крамер, Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел, Министар без портфеља Д-р Хамдија Карамехмедовић, Министар правде Божидар Максимовић, и Министар просвете др. Раденко Станковић.

ПОЧЕТАК У 9.50 ЧАСОВА

САДРЖАЈ:

1) Читање и усвојење записника ХИ редовног састанка;

2) Дневни ред: 1) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о измени уводног Закона за Законик о судском поступку у грађанским парницама и Закон о уређењу редовних судова; 2) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о седиштима и територијалној надлежности Апелационих судова; 3) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о измени § 253 Закона о јавним бележницима; 4) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о аутентичном тумачењу § 110 Закона о чиновницима. — Сви ови законски предлози примљени су у начелу и појединостима.

Говорници: Известилац др. Љубомир Томашић, др. Фран Новак, Милоје Ж. Јовановић, Министар правде Божидар Максимовић, Иван Хрибар, др. Бењамин Шуперина.

Секретар др. Васо Глушац чита записник ХИ редовног састанка.

Претседник др. Анте Павелић: Има ли ко од господе сенатора да стави какову примедбу овако састављеном записнику? (Нема). Пошто примедба нема, објављујем да се записник оверовљује. — Прелазимо на дневни ред. Као прва тачка на дневном реду је: претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о измени уводног Закона за Законик о судском поступку у грађанским парницама и Закона о уређењу редовних судова. Отварам начелни претрес по том питању и молим господина известиоца да изволи заузети место.

Известилац др. Љубомир Томашић: Одбор који сте изабрали за проучавање овога Закона поднео је следећи извештај:

Београд, 16 децембра 1932 г.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ,

Претседник др. Анте Павелић: Отварам ХИ редовни састанак Сената Краљевине Југославије. Молим господина секретара да изволи прочитати записник прошле седнице.

Одбор за проучавање предлога Закона о измени уводног Закона за Законик о судском поступку у грађанским парницама и Закона о уређењу редовних судова, на својој седници од данас свестра-

но је проучио овај законски предлог и приметио је да је у § 3 после речи: „Сушак“ изостављена реч „Бакар“. Како је, међутим, Одбор констатовао, да је до овога дошло обичном омашком при преписивању, додао је после речи „Сушак“ реч „Бакар“, па законски предлог примио у начелу и у појединостама, те му је, према томе, част предложити Сенату, да га изводи усвојити текстуелно онако како га је Народна скупштина усвојила.

За известиоца је одређен сенатор г. др. Љубомир Томашић.

Секретар. Претседник Одбора,
Јово Бањанин, с. р. Др. Јосип Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Динко Трипајетић, с. р.
Др. Љубомир Томашић, с. р.
Др. Владимир Равнићар, с. р.
Др. Марко Кострецић, с. р.
Др. Иво Мајстровић, с. р.
Др. Мића Мићић, с. р.
Др. Мирослав Пљој, с. р.
Др. Иван Гмајнер, с. р.
Крета Радовановић, с. р.

Овај предлог закона, господо сенатори, има већу важност него ли је у први мах изгледало по чедности саме законске основе јер није велик али је зато садржином пун.

Ради се, господо, о изграђивању и дограђивању наше судске организације.

Господо сенатори, вама је свима познато да смо ми приликом уједињења спојили у једну целину подручја на којима су вредела разна материјална и формална законодавства. Ми смо, како се обично каже, ујединили у једну политичку целину шест равних правних подручја. И свако од ових правних подручја имало је своју посебну у већини случајева различиту организацију, које свршавају са својим врховним судом, тако да ми данас имамо још у нашој држави шест разних Врховних судова, сваки са донекле различитим материјалним правом, а скоро сви са разноликим формалним правом. Ви знате, господо сенатори, којих је то шест Врховних судова. То је: Касациони суд у Београду са својим правним подручјем, онда Касациони суд у Београду—Одељење Б. у Новом Саду са другим различитим формалним и материјалним правом, онда Сто седморице у Загребу, затим Сто седморице у Загребу одељење Б. Разлика је од Одељења А у томе, што је одељење Б. одређено за подручја која су пре припадала Аустрији, док је Одељење А. за подручја Хрватске и Славоније. Пето је Врховни суд у Сарајеву, а шесто Велики суд у Подгорици. То су шест Врховних судских инстанција, свака од тих са својим територијално одређеним подручјем и међусобно са различитим материјалним и формалним правом. Дужност је била државне управе да настоји да се то изједначи, да се унифицира. Једна Држава, један закон. И у томе раду око унификације ишло се истовремено за унификацијом материјалнога права и за унификацијом формалног права. Да се може провести унификација поступка, требало би провести и јединствену организацију судова. Овој јединственој организацији судова, која је предуслов за provedeње јединственог формалног права, дотично поступачног права, имају да служе у главном законске основе о којима ћемо данас говорити; а за provedeње унифика-

ције формалног права у првом реду служи и ова законска основа о којој је сада овде реч.

Вама је познато, господо сенатори, да је Законом од 9 јула 1930 године узаконен судски поступак у грађанским парницама јединствен за целу нашу државу. Према установи тога Закона његове одредбе имале су ступити на снагу 1 јануара 1932 године на целом подручју осим подручја Апелационог суда у Београду, Скопљу и Подгорици, дотично Великог суда у Подгорици.

Међутим из разних техничких разлога није се могло у том установљеном року у живот увести овај Закон о судском поступку, тако да тај до данас још није уведен у живот ни у једном правном подручју. Овим предлогом закона сада уводи се тај унифицирани јединствени Закон о судском поступку у живот, и то још не на целој територији наше државе. Зашто не на целој територији? — Јер како сам пре казао, за provedeње једног јединственог Закона о поступку треба и јединствена организација судова. Према томе, овај нови Закон о судском поступку може се провести само на оној територији, где је спроведена већ и она јединствена судска организација према Закону од 18 јануара 1929 године, који предвиђа и установљује ову јединствену судбену организацију за целу државу.

Према томе, овим Законом уводи се саданом 1 априла 1933 године у живот нови Закон о судском поступку од 9 јула 1930 године на територији Стола седморице у Загребу—одељења „Б“; Стола седморице у Загребу; Одељења Б. Касационог суда у Новом Саду; најзад, Врховног суда у Сарајеву а на територији Апелационог суда у Београду и у Скопљу и Великог суда у Подгорици, не уводи се. Зашто? Зато, јер је на оним територијама проведена организација судске власти онако како то предвиђа Закон од 18 јануара 1929 године.—Ова организација судска проведена је и на територији Апелационог суда у Београду и ради тога се у овом законском предлогу каже да ће на подручју Апелационог суда у Београду ступити на снагу овај Закон 1 јануара 1934 године, дакле 8-9 месеци касније, јер је на овоме подручју недавно ступио на снагу Кривични закон и Кривични судски поступак, и да не било превише збрке на један пут, предвиђен је један мали размак времена.

За подручје Апелационог суда у Скопљу и Великог суда у Подгорици тај ће Закон ступити у живот касније, у року који ће сам Закон установити, — и то из једноставног разлога што тамо још није проведена организација судова у смислу Закона од 18 јануара 1929 године. Доста је напоменути да на подручју Великог суда у Подгорици још није проведена организација среских судова, а кад то није учињено, не може се увести у живот један поступак који предвиђа као прву инстанцију Срески суд. То вреди и за подручје Апелационог суда у Скопљу.

У овом законском предлогу, осим те главне линије има још једна друга. Господо, да се разуме важност ове друге установе, овога другог принципа, који је у овоме Закону, треба се сетити овога. Судска организација код нас, види се по својим главним линијама иде упоредо са политичком организацијом. Зашто? Зато што Закон о уређењу редовних судова предвиђа да сваки срез има и свој Срески суд. У нашој политичкој организацији најмања управна политичка јединица била би срез, онда долази

бановина и онда држава. За државу предвиђа се један Врховни суд, један Касациони суд. А јасно је, да за бановине остају Апелациони судови. Закон додуше то не каже изричито, каже према потреби, јер су то велики судови, може се догодити да није потребно да једна бановина сама за себе има апелациони суд, премда по моме мишљењу било би добро, да би се то тако провело, да свака бановина има свој апелациони суд.

Међутим иде се већ и у овој законској основи за тим, да се апелациони судови, који постоје, да се арондирају са својим територијалним надлежностима са границама саме бановине. И зато имате овде у § 3. овог законског предлога и у § 4. ове одредбе.

Ми имамо један Срески суд у Чаковцу, срез Чаковац, који политички спада Савској бановини, судски је спадао под Апелациони суд у Новом Саду, и према томе под Касациони суд Београд, одељење Б у Новом Саду. По § 4. овај Срески суд и територијално се диже испод надлежности Апелационог суда у Новом Саду и даје се под надлежност Апелационог суда у Загребу, дотично Окружног суда у Вараждину. Другим речима, овај срез, који територијално стоји у Савској бановини, и досада је судски стајао у Дунавској бановини, вади се из судске надлежности Дунавске бановине и долази у судску надлежност Савске бановине, где и по политичкој надлежности спада.

Аналоган је случај и за отоке на Јадрану. Оток Паг, Раб, Крк и срез Кастав, то су четири среза, који спадају под Савску бановину. Сва та четири среска суда спадали су досада под Окружни суд у Шибенику и Апелациони суд у Сплиту. Наравски, да су за то били преважни разлози, јер у сва та четири суда у Каству, Пагу, Рабу и Крку вреде и формално и материјално они закони, који вреде и за подручје Окружног суда у Шибенику, дотично Апелационог суда у Сплиту. Али сада када се 1 априла 1933 г. и на подручју Апелационог суда у Загребу и на подручју Апелационог суда у Сплиту ово увађа у живот, водиће се исти формални прописи, исти грађански поступник, сад нема више разлога, да ова четири среза која политички припадају Савској бановини, остају судски под Приморском бановином, него се враћају и судски у Савску бановину, где они и политички припадају.

Том приликом, како се ова четири среска суда из Приморске бановине враћају Савској бановини, том приликом се извршује једно наређење Закона о уређењу судова по § 29 тога Закона од 18 јануара 1929 године, који је већ приципијелно утврдио да се мора установити један Окружни суд на Сушаку, а остављено је само Министру правде да одреди дан кад се има тај суд отворити. Сада се са § 3. тај суд и установљује. Наравски, за само установљење није потребна ниједна законска основа, јер је ту дано овлашћење Министру правде §-ом 29 Закона о уређењу судства. Али у ономе Закону није територијална надлежност установљена и ради територијалне надлежности морао се донети Закон. На тај начин се у овоме § 3. апсорбирало и право Министра правде да уредбом отвори тај суд и истодобно се донела његова територијална надлежност. У ту надлежност дошла су ова четири среска суда, дакле четири среза која су изузета судској компетенцији Приморске бановине, а осим тога узети су они срески судови који су најближи, то је: Сењ, Нови, Црквеница,

Бакар, Сушак и онда у Горском котару Чабар и Делнице.

Господо, од ових других судова, од ових других седам, јер у свему је 11 среских судова који ће потпасти под Окружни суд Сушака, четири су из подручја Апелационог суда сплитског, дотично Окружног суда Шибеника, Сењ је у подручју Окружног суда у Госпићу, то је пет, а других шест: Чабар, Делнице, Црквеница, Бакар, Сушак и Нови, ови су из подручја Окружног суда у Огулину.

Господо, у овоме препису законског предлога који стоји пред вама, видећете да је испуштен Бакар. Како сте чули у самоме извештају Одбора је то одмах опажено и зато је констатовано да је то једна омашка у преписивању, која је тако логична, да не може Бакар, који је пар километара далеко од Сушака, остати под надлежност Окружног суда у Огулину, кад има пред вратима Окружни суд у Сушаку и кад под Окружни суд у Сушаку долазе и други срески судови, као што је Сењ, с једне стране, и Чабар, с друге стране, који су далеко десет и двадесет пута више од Сушака него ли и сам Бакар. Било би нерационалност и нелогичност кад би се и помислити могло да то није нехотична омашка у преписивању.

Дакле, господо сенатори, као што видите, овим Законом не само што се иде за тим да се стави на снагу овај јединствени Закон о грађанском поступку, него се иде и за тим да се усаврши и да се ставља на снагу Закон о уређењу редовних судова по оним принципима, који су у оним Законима изнесени.

Господо, ове принципе и ово настојање Краљевске владе треба са захвалношћу квитирати. Али не зато да кажемо, да смо задовољни са темпом, којим је до сада ишла, него да ју потстрекнемо, да она по могућности са што бржим темпом ради на провођењу изједначавања материјалних и формалних закона. Ми признајемо потешкоће, које има Министарство правде у том послу. Прво су потешкоће те, што је судска реорганизација јако скупа, дакле материјалне нарави, а друго, што ова судска реорганизација, како се мисли провести у нашој држави, захтева јако много—бројчано много персонала судског и помоћног, а од овога персонала тражи велику спрему и велику приправу.

Господо, ја признајем да Министарство правде не може тражити средства за толике материјалне издатке у једанпут, а признајем, да не може ни створити потребни апарат у једанпут. Али ја могу господина Министра правде уверити о том, да ће барем Сенат наћи разумевања, кад буде тражио за нашу судску реорганизацију средства, наћи ће разумевања за то и да ће га подупирати и нека настоји, да се за ову грану управе која је потребна нају средства обилатија, него се то досада чинило.

Господо сенатори, не заборавимо да правда мора бити брза и јевтина. Ми на жалост опажемо, да се, што се тиче јевтиноће, не води о том пуно рачуна код нас. А што се тиче брзине, та ће се постићи само онда, ако се што прије уведе у живот на целом подручју наше државе овај Закон о судском поступку од 9 јуна 1930 године. Јер овај предлог Закона иде за тим да се бар деломично томе удовољи. Молим вас, господо сенатори, да га прихватите онако, како је предложен од Одбора, т. ј. како га је Народна скупштина прихватила са једином исправком оне омашке у препису гледе самога Бакара.

Прејседник др. Анте Павелић: Реч има г. сенатор др. Фран Новак.

Dr. Fran Novak: Gospoda senatorji! Dovolite mi samo malo pripombo k poročilu gospoda izvestilca glede uvedbe novega civilno pravnega postopnika s 1 aprilom 1933 na področjih apelacijskih sodišč v Ljubljani, Splitu, Sarajevu, Novem Sadu in Zagrebu. Na področjih apelacijskih sodišč v Ljubljani in Splitu to ne more delati nobenih posebnih teškoč. Na teh dveh področjih je že sedaj veljal skoraj popolnoma identičen civilno-pravdni postopnik, kakor bo uzakonjen na ostalih pravnih področjih, mutatis mutandis, s spremembami, ki niso esencialne. Mi pozdravljamo, gospoda senatorji, uvedbo novega civilno-pravnega postopnika, ki je, lahko rečem, eden najmodernejših v današnjem pravnem svetu in gotovo najmodernejši v Evropi. Je to tudi interes pravne sigurnosti v naši državi, da izenačimo civilno-pravdni postopek. Ali, gospoda senatorji, vem iz lastnih iskustev, da je treba ob prehodu iz enega sistema civilno-pravnega postopka v drugi sistem uvesti veliko formalno in materijalno pripravo, uvesti intenzivno pripravljajanje, pripraviti uradniško osoblje in ves materijal, ki je potreben za izvajanje tega postopnika. Gospoda senatorji, od danes do nameravane uveljavitve novega civilno-pravnega postopnika 1 aprila 1933 nas ločijo samo dobri tri meseci. Ne vem v koliko je Ministarstvo pravde že uvedlo te priprave. Srčno želim, da bi videl čimprejšnjo uveljavitev novega civilno-pravnega postopnika v vseh krajih, ali bojim se, da je čas za to nekoliko prekratek in je treba za to popraviti to zamudo s čim intenzivnejšim pripravljajanjem, da bo do 1 aprila 1933 mogoče v imenovanih pravnih področjih uvesti novi civilno-pravdni postopek. Zato prosim g. Ministra pravde, da napravi vse potrebne korake in intenzivno dela na to, da se bo 1 aprila 1933 v enem delu in zatem v drugih delih države faktično mogel uvesti novi civilno-pravdni postopnik. To je, gospoda senatorji, na kar sem hotel opozoriti. (Odobravanje).

Прејседник др. Анте Павелић: Реч има сенатор г. Милоје Јовановић.

Милоје Ж. Јовановић: Господо сенатори, ја сам далеко од тога да претендујем да сам компетентан да говорим о појединим одредбама овога Закона, јер и ако сам правник, ја се тим стварима одавно не бавим. Али једно могу да изјавим да овај Закон иде у томе правцу да се јединственим законодавством, јединственим правосуђем и његовом организацијом створи што боља основа за утврђивање нашег народног и државног јединства. Из тога разлога, господо, ја изјављујем да ћу гласати за овај Закон, као и за све друге законе који се буду поднели и који томе теже. Али сам уједно хтео да искористим ову прилику, и да скренем пажњу и господи сенаторима и Господину Министру правде на једну ствар, о којој мислим да би требало водити рачуна приликом првих измена у закону, а то је да се мора остварити онај циљ, који ти закони имају, а то је, да сваки грађанин у нашој држави може доћи до суда и до правде, да на крају крајева сваки по своме тражењу мора доћи и до судске пресуде. Нажалост, последњом организацијом судова: увођењем окружних и средских судова, из буџетских разлога, а можда и из каквих других узрока, учињене су несумњиво извесне омашке у томе погледу, те би требало радити на томе, да се то поправи и сваком грађанину омогући да може доћи до правде.

Ја хоћу овде да наведем између осталих случајева, а има вероватно више таквих, који су и го-

споди сенаторима познати, само један случај, а то је укидање Првостепеног суда у Прокупљу.

Господо сенатори, од ослобођења, а то је од 1878 године, Прокупље је имало Окружни суд и 50 година тај је суд постојао. Новим Законом он је укинут, а Окружни суд није уведен, но је остављен само Срески суд, а сви послови бившег првостепеног суда у Прокупљу, у колико по новом Закону прелази круг надлежности среског суда, пренети на Окружни суд у Нишу.

И док је постојао Првостепени суд у Прокупљу, он је имао толико предмета да се нису могли благовремено свршавати, јер је готово увек притицало више предмета него што је се могло решити. Од како је пак, господо, велики део надлежности пренет на Окружни суд нишки, утврђено је да се више нових предмета прикупља, да их више долази са територије ранијег Првостепеног суда у Прокупљу, но што се у Нишу сврши предмет са исте територије.

Приликом предаје предмета који долазе по новој организацији у надлежност Окружног суда у Нишу пренето је око 5.500 предмета, и то око 3.000 кривичних а 2.500 грађанске природе. Кривице у том крају великим делом су убиства у афекту или друга, као и други случајеви, где је често пута потребно да се испитају многобројни сведоци. Није никаква реткост да по тим предметима има 50—60 па и више сведока. И кад вам кажем да су ти сведоци често удаљени по 60 километара од железничке станице те да морају да толику даљину пређу сувим, где се често не може ићи ни колима, па великим делу ни на коњу, него пешке, можете замислити како је то тешко за народ нарочито у зимско доба. Затим треба платити и железничку карту од полазне станице до Ниша. То је разлог, да често пута сведоци не долазе, док их стражарно не спроведу да би могли на суду да сведоче. Било је случајева да су саме судије и присутни у суду, видећи беду појединаца, скупљали прилоге за човека који је стражарно спроведен да сведочи, да би се могао вратити кући, јер није имао средстава да се кући врати.

Господо, у овим тешким приликама, када мора буџет да се своди на најмању меру, па да се често пута бришу и оне партије и позиције, које би морале да постоје, кривични претреси не могу да се често пута одржавају зато, што нема кредита, да би сиромашни људи могли добити аванс да дођу до суда, те се због тога ти претреси одлажу. Затим има још једна ствар, која је врло незгодна. Успева се често пута, да стари предмети и не излазе никако на претрес. Ако се неко заинтересује, да неки новији предмет буде изнет на решавање, лако се успева и ако нема трошкова за сведоке, ти се предмети пре других решавају, а стари остају нерешени. Један велики број кривица, нарочито општинских часника у округу топличком за утају, за послугу и друге прљаве кривице, по неколико година остао је нерешен, те народ долази до уверења, да ове неко штити. Они трпе овакове своје часнике, који имају по пет-шест и више кривица, јер њихови предмети не могу да се реше зато, што се у огромној маси нових предмета лако склањају са свога реда, који им припада.

Господо, ја овим што сам казао, немам намере да пребацам Влади, да је она ту што крива, јер јасно видим у чему су узроци томе. Ја бих молио г. Министра правде, да поведе рачуна и о овој ствари и нађе могућности, да Прокупље, које има огромну надлежност, добије свој Окружни суд. Ако то сада

не може бити, онда да се омогући да се Среском суду у Прокупљу и Куршумлији привремено придода један број судија, којима треба дати могућност, да све ове неликвидиране предмете, који спадају под надлежност Окружног суда у Нишу, а са његове су територије, посвршавају. То би могло да се учини, јер има довољан број судија, а могу се лако предвидети извесне каутеле да не може бити никаквих неправилности. Молим г. Министра правде да има у виду ово моје излагање те да учини у том погледу све што може.

Прејседник др. Анте Павелић: Реч има г. Министар правде.

Министар љравде Божидар Максимовић: Господо, известилац г. Томашић изложио је и довољно опсежно и довољно убедљиво све оно што је потребно да се каже кад се решава о ствари која је обухваћена овим законским предлогом. Мени би остало да кажем о тој ствари само неколико речи, управо, ако допустите, да само резимирам оно што је г. Томашић рекао.

Нови грађански поступак донет је у јулу 1929 године, дакле пре три и по године. Уводним законом за законика о грађанском судском поступку, који је издат у јулу 1930 године, речено је, да ће овај Поступак ступити на снагу 1 јануара 1932 године, изузев територије Касационог суда у Београду и Великог суда у Подгорици на којима би требало да ступи на снагу тај Поступак годину дана доцније, т. ј. 1 јануара 1933 године. Другим речима, уводним законом већ је дато на знање онима који ће доцније примењивати те прописе да се упознавају лагано и постепено с њим, и већ тим је дат један довољан рок да се упуте у те новине и у те реформе. У септембру 1931 године тај рок је још и продужен, и одгођено је ступање на снагу новог Поступника од 1 јануара 1932 године за 1 јануар 1933 године за целокупну државну територију, и на тај начин, дато је још довољно нове временске могућности да судије на свима странама могу упознати нове прописе. Разуме се, то се само по себи претпоставља, да они већ довољно имају као правници и своје стручне и личне амбиције да уђу у те прописе и да се с њима упознају по својој иницијативи. Овај законски предлог је тај рок који је фиксиран за 1 јануар 1933 године померио само за 1 април 1933 год. за целу територију, изузимајући територију београдског Касационог суда и Великог суда у Подгорици, који су били и првобитно изузети; и изузима их и сада, из оних истих разлога због којих су били и првобитно изузети, прописујући да за територију београдског Апелационог суда ступање на снагу новог Поступника буде 1 јануара 1934 године, а за територију скопског и подгоричког суда да буде тај рок фиксиран законом којим буду уведени срески судови на тој територији.

Г. Томашић је навео и изложио зашто је тај изузетак направљен и ја само да то у две речи поновим. Тај изузетак је направљен због тога што на територији београдског Касационог суда и Великог суда у Подгорици није спроведена у целини организација среских судова, без којих овај нови Поступак не може да буде уведен. Управо спроведен је на територији београдског Апелационог суда, а на територији скопског суда делимично, докле на територији Великог суда у Подгорици то није ни отпочето; због тога се оставља да се специјалним законом на територији скопског Апелационог и Великог суда у Подгорици, који ће увести ту организацију, одреди рок за ступање нових поступника, а за тери-

торију београдског Касационог суда тај се рок фиксира за 1 јануар 1934 године.

То је одгађање овде било потребно, иако је организација среских судова на том делу потпуно спроведена, јер, и о томе је такођер напоменуо господин Томашић, на тој територији стекле би се у исто време у примени за исте судове и за исте судије две велике реформе: нови кривични поступак и нови грађански поступак. Оба су нова поступка јако различита од прописа који су до сада о томе важили на овој територији и бојазан је да се обе реформе не би могле у исти мах савладати.

Као што видите, господо, ти рокови, који су се већ једанпут и продужавали и који се сада једним делом продужавају поново, својим одмеравањем и датумима су довољно имали у виду да треба да се они који треба да примењују нове прописе приправе за то примењивање. У колико би било потребно и других приправљања, о којима је говорио господин Новак, и у колико би било потребно упуштава и прописа и интензивнијег настојања да тај рок од 1 априла 1933 године не затече докончану ту приправу у целини, то се имало на уму и све су те ствари у раду и чим буде овај пројект постао законом, потребна упуштава и потребан рад најинтензивнији, како је то господин Новак тражио и предлагао, биће изведен, и ја мислим да није ни мало слободно и претерано рећи и истаћи наду, да ће све то функционисати о року како треба. Разуме се, ту ће, као и у примени свих нових прописа, морати да буде извесних малих осцилација у почетку, као и у свакој новој пракси, али оно што је битно и главно у нашим настојањима, и што би требало да буде наша дужност као правосудне централе, то је учињено и у том погледу не треба да буде никакве бојазни.

Што се тиче напомене коју је учинио господин Томашић, добронамерно, разуме се и у најбољим настојањима, да треба убрзати темпо са овим реформама и да би се у том погледу могло приговорити и да би се могло и не бити задовољан до краја, господин Томашић је у неколико и сам одговорио на ту своју напомену и жељу, истичући довољно јасно да то све зависи ипак од средстава. Господин Томашић је, додуше, рекао и изразио уверење и своје, и као известилац уверење целога Сената, да би Сенат имао увек за тражење таквих средстава довољно рауумевање и да би Сенат та средства увек давао и обилато, и може бити и обилатије него до сада, али ја бих могао да укажем на то да ипак до тих средстава није увек лако доћи. Господа знају, ми смо то питање дискутовали приликом лањске буџетске дискусије, да је због оскудице средстава изостало докончавање провођења организације среских судова на целој територији. Изостало је и из овога буџета; изостала су и средства за рад комисија на изједначењу законодавства. У Министарству правде морала се моментано обуставити акција, између осталог, и на довршењу пројекта Грађанског законика. Према нашим предвиђањима, кад бисмо имали још нешто средстава за довршење тога посла, могао би се пројекат новог Грађанског законика отштампати кроз два-три месеца и изнети на јавно анкетирање, пре но што би он постао дефинитиван пројект за законодавна тела. Међутим та су средства за овај мах изостала. Ми смо требали да та средства добијемо у накнадним и ванредним кредитима, пре неки дан, приликом претреса законског предлога о накнадним и ванредним кредитима у Народној скупштини, али их нисмо могли добити. — Као што видите, го-

сподо, ту има ствари које не иду паралелно са нашим потребама; не иду не зато што се то не би хтело, него зато што има у даном тренутку и других потреба, прешнијих и важнијих него што је ова ствар која је на дневном реду. И због тога ја могу бити само благодаран тој напомени г. Томашића и његовим сугестијама да се темпо рада убрза, — али као што видите не зависи само од тих жеља и не зависи увек од тога да ли ми имамо таквих тежњи.

То би уједно био и одговор на напомене, које је учинио сенатор г. Милоје Јовановић, говорећи о евентуелној успостави окружног суда, или експозитуре окружног суда, у Прокупљу. Г. Јовановић мисли, да је учињена једна омашка приликом извођења организације нових средских судова и да је на тај начин повређен принцип: да сваки грађанин треба да има могућности да дође до правде. Из примера и излагања, које је навео г. Јовановић, види се да заиста, у томе погледу, има тешкоћа, али ми ћемо те тешкоће морати отклањати другим начином, а нећемо моћи, поред најбоље воље, то учинити на предложени начин. Ја не кажем да треба а приори то одбити; то ће бити предмет накнадног истраживања као и друге ствари сличне природе, које су биле пале и у Одбору, овде, и у Народној скупштини, приликом претресања овог законског пројекта, — али свакако неће бити лако коректуре те врсте сада правити и под оваквим приликама.

Ја ћу из предлога г. Јовановића узети у целини и стенографске белешке говора г. Јовановића и о свему што је тамо изложено, ми ћемо покушати да нађемо брзо каквих коректура, — ако је потребно упутиће се и судски инспектор нарочито да прегледа рад Окружног суда у Нишу, и надам се да ће то за сада бити довољно, да се отклоне тешкоће, о којима је г. Јовановић говорио.

Ја бих молио, господе, да са овим излагањем и напоменама, које сам овде дао углавном, будете задовољни и да изволите примити предложени законски пројекат. (Аплауз и узвици: Живео!)

Председник др. Анте Павелић: Пошто нема даље пријављених говорника, завршавам начелан претрес и приступамо гласању. Она господа сенатори која су за то да се прихвати одборски извештај, нека изволе гласати са „за“, а која су против, нека изволе гласати са „против“.

Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар др. Васо Глушац прозива г.г. сенаторе који су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај д-р Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан.
Арнаутовић Шериф — отсутан
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — за
Видаковић Антун — отсутан
Виловић Осман — за
Вујић Павле — за
Вукчевић д-р Станојло — за
Гаврила д-р Емило — за
Гавриловић д-р Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац д-р Васо — за
Гмајнер д-р Иван — за
Грасл д-р Георг — за
Грегорин д-р Густав — за

Десница д-р Урош — за
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — за
Ивковић д-р Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — за
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић д-р Хамдија — за
Ковачевић Томо — за
Костић Петар — отсутан
Костренчић д-р Марко — за
Котур д-р Ђура — за
Круљ д-р Урош — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
Љубибратић д-р Саво — за
Мажуранић д-р Желимир — отсутан
Мајстровић д-р Иван — за
Марјановић Милан — отсутан
Махмутбеговић Сефедин — за
Мићић д-р Мића — за
Михалцић Стеван — отсутан
Муфтић Салем — отсутан
Нешковић Јован — отсутан
Новак д-р Фран — за
Обрадовић Паја — отсутан
Плој д-р Мирослав — за
Поповић Дака — за
Поповић Матија — за
Поповић Милан — отсутан
Равнихар д-р Владимир — за
Радовановић Крста — отсутан
Радуловић Марко — отсутан
Рајар д-р Јанко — отсутан
Рожић д-р Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — отсутан
Смиљанић Крста — за
Станковић Јован — за
Станковић д-р Раденко — отсутан
Сулејмановић д-р Џафер — за
Теслић Петар — отсутан
Тимотијевић Коста — отсутан
Томашић д-р Љубомир — за
Томић Светозар — отсутан
Тринајстић д-р Динко — за
Убавић Павле — отсутан
Франгеш д-р Отон — отсутан
Хаџи Бошковић Трајко — за
Хаџи Ристић Спира — за
Хрибар Иван — за
Цветковић Јордан — за
Церовић Гаврило — отсутан
Шверљуга д-р Станко — отсутан
Шиловић д-р Јосип — отсутан
Шола Атанасије — за
Шуперина д-р Бењамин — за

После гласања.

Председник др. Анте Павелић: Објављујем да је код гласања за предлог гласало 46 господа сенатора и да су сви гласали са „за.“ Према томе је предлог Одбора примљен једногласно.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим господина известиоца да чита члан по члан.

Извештај др. Љубомир Томашић чита § 1. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат прочитани § 1? (Прима). Пошто Сенат прима § 1, прелази се на § 2.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 2. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 2? (Прима). Пошто Сенат прима § 2, прелази се на § 3.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 3. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 3? (Прима). Пошто Сенат прима § 3, прелази се на § 4.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 4. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 4? (Прима). Пошто Сенат прима § 4, прелази се на § 5.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 5. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 5? (Прима). Пошто Сенат прима § 5, прелази се на § 6.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 6. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 6? (Прима). § 6 је примљен. Прелазимо на § 7.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 7. (Види саст. X).

Претседник др. Анте Павелић: Прима ли Сенат § 7? (Прима). § 7 је примљен. Тиме је Сенат прихватио овај законски предлог и у појединостима. Прелазимо на коначно поименично гласање о овом законском предлогу у целости. Молим г. секретара да изволи обавити прозивку.

Секретар др. Васо Глушац прозива господу сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај д-р Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Арнаутовић Шериф — отсутан
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — за
Видаковић Антун — за
Виловић Осман — за
Вујић Павле — за
Вукчевић д-р Станојло — за
Гаврила д-р Емило — за
Гавриловић д-р Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац д-р Васо — за
Гмајнер д-р Иван — за
Грасл д-р Георг — за
Грегорин д-р Густав — за
Десница д-р Урош — отсутан
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — за
Ивковић д-р Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — за
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић д-р Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан

Костренчић д-р Марко — за
Котур д-р Ђура — за
Круљ д-р Урош — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
Љубибратић д-р Саво — за
Мажуранић д-р Желимир — отсутан
Мајстровић д-р Иван — за
Марјановић Милан — отсутан
Махмутбеговић Сефедин — за
Мићић д-р Мића — за
Михалцић Стеван — отсутан
Муфтић Салем — отсутан
Нешковић Јован — отсутан
Новак д-р Фран — за
Обрадовић Паја — отсутан
Плој д-р Мирослав — за
Поповић Дака — за
Поповић Матија — за
Поповић Милан — отсутан
Равнихар д-р Владимир — за
Радовановић Крста — отсутан
Радуловић Марко — отсутан
Рајар д-р Јанко — отсутан
Рожић д-р Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — отсутан
Смиљанић Крста — за
Станковић Јован — за
Станковић д-р Раденко — отсутан
Сулејмановић д-р Џафер — за
Теслић Петар — отсутан
Тимотијевић Коста — отсутан
Томашић д-р Љубомир — за
Томић Светозар — отсутан
Тринајстић д-р Динко — за
Убавић Павле — отсутан
Франгеш д-р Отон — отсутан
Хаџи Бошковић Трајко — за
Хаџи Ристић Спира — за
Хрибар Иван — за
Цветковић Јордан — за
Церовић Гаврило — отсутан
Шверљуга д-р Станко — отсутан
Шиловић д-р Јосип — за
Шола Атанасије — за
Шуперина д-р Бењамин — за

После гласања.

Претседник др. Анте Павелић: Изволите, господе, чути резултат гласања. Гласало је свега 45 господе сенатора и сви су гласали «за». Тиме је у другом и коначном гласању примљен овај законски предлог.

Сада прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о седиштима и територијалној надлежности Апелационих судова. Молим г. известиоца да прочита извештај.

Известилац др. Љубомир Томашић: Господе сенатори, Одбор је поднео следећи извештај:

Београд, 16 децембра 1932 год.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одбор за проучавање предлога Закона о седиштима и територијалној надлежности Апелационих судова, на својој седници од данас, проучио је овај законски предлог и примио га је у начелу и у поје-

диностима, те му је, према томе, част предложити Сенату, да овај законски предлог изволи усвојити у редакцији онако како га је и Народна скупштина усвојила.

За свога известиоца Одбор је одредио сенатора г. др. Љубомира Томашића.

Секретар *Претседник одбора,*
Јово Бањанин, с. р. Др. Јосип Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Динко Тринајетић, с. р.
Др. Љубомир Томашић, с. р.
Др. Владимир Равнихар, с. р.
Др. Марко Кострепчић, с. р.
Др. Иво Мајетровић, с. р.
Др. Мило Млћић, с. р.
Др. Мирослав Шлој, с. р.
Др. Иван Гмајнер, с. р.
Брета Радоваковић, с. р.

Господо, овај законски предлог је у истој хармоничној вези са оним законским предлогом о коме смо малопре расправљали и малочас га прихватили, и према томе и за овај законски предлог у главном вреди оно исто што сам имао част да вам предложим предлажући вам на прихват законски предлог који је малочас прихваћен. Овде се овим законским предлогом постижава двоје: 1) једноличност именовања појединих судова другог степена т.зв. апелационих судова, јер према Закону о организацији судова од 16 јануара 1929 године ови судови се зову апелациони судови. Међутим до сада су ови судови имали разне називе, на пример београдски апелациони суд се и до сада звао Апелациони суд, а онај у Сплиту звао се је Виши земаљски суд, дакле разни називи за суд исте врсти и исте материјалне компетенције. Према Закону од 18 јануара 1929 године сви ови судови добијају једно и исто име: апелациони судови, и то се проводи овим параграфом 1. Осим тога ова законска основа установљује нови апелациони суд у Сарајеву. Господо сенатори, вама је познато да на подручју Врховног суда сарајевског није било апелационог суда, него је сам Врховни суд вршио двојак функције: функцију апелационог и функцију Врховног касационог суда. Овим законом се сада установљује и отвара Апелациони суд у Сарајеву. То је једна нужна последица увођења новог грађанског поступка који предвиђа посебне апелационе судове.

Међутим у самом Закону је предвиђено како ће се тај суд устројити. Министарство правде могло је да удовољи овој законској потреби на тај начин да не тражи никаквих посебних кредита. Овим законским предлогом установљује се тај суд, али особље тога суда не поставља се наново, него му се додељују чланови Врховног суда у Сарајеву да врше дужност у Апелационом суду. То значи Апелациони суд се територијално и материјално установљује у смислу одредаба Закона о грађанском судском поступку, а што се судија тиче, они се узимају из Врховног суда у Сарајеву и додељују на рад Апелационом суду.

Господо, остао би још само један Врховни суд без Апелационог суда, а то је Велики суд у Подгорици. Овим Законом не установљује се Апелациони суд у Подгорици, него се у § 4 утврђује, да ће се уређење Апелационог суда за подручје Великог суда у Под-

горици установити посебним Законом. То је у логичној вези са оним што сам пре говорио, јер судство се гради одоздо а не одозго. Пре треба на подручју тога Великог суда установити среске и окружне судове, па онда тек Апелациони суд, јер се не може почети са Апелационим судом, док нема уређених среских судова.

То би била два главна принципа о којима говори овај законски предлог, па вас молим да га изволите примити онако како предлаже Одбор, односно како га је прихватила и Народна скупштина.

Потпретседник др. Фран Новак: Реч има г. Министар правде.

Министар правде Божа Максимовић: Господо, ступањем на снагу грађанског парничног поступка, о чему сте изволели одлучити у првој тачки дневног реда, ступа на снагу самим тим и Закон о уређењу редовних судова. И пошто је у оном пређашњем пројекту већ одређено, да ће нови поступак ступити на снагу за скоро целу територију наше државе, било је потребно да се, како то предвиђа нов Закон о уређењу редовних судова, за целу територију установе и Апелациони судови.

Како смо ми имали — ви сте то већ чули малочас из речи известиоца г. Томашића — Апелационе судове, додуше негде под другим именом на нашој целој територији, изузев територију Врховног суда у Сарајеву и Великог суда у Подгорици, то је остало да се овим законом установе нови Апелациони судови још за та два подручја. Међутим, за територију Великог суда у Подгорици не предлаже се овога пута установа Апелационог суда, јер на тој територији није изведена организација среских судова и због тога Апелациони суд долази на ред кад та организација буде спроведена. За територију Врховног суда у Сарајеву нови се Апелациони суд установљава овим законским предлогом, и то, као што сте видели из текста закона, на тај начин што се досадашњи Врховни суд дели на двоје и половина његових чланова вршиће дужност апелационих судија а половина чланова остаће у Врховном суду као одељење Касационог суда те ће вршити чисто касационе улоге.

Било је жеља, свакако и оправданих, било је настојавања, да се установе Апелациони судови у свима бановинама. Ако би се тај принцип спроводио до краја, онда би остало да се установи Апелациони суд још у Бања Луци и у Нишу. Међутим, упоредо са тим начелом и раније а и у самој дискусији у Народној скупштини истакнуто је и једно друго, да се евентуално Апелациони судови не поклапају, не стварају, по територијалној надлежности која се поклапа са банским територијама, него да може бити Апелационих судова у истој бановини и више, с обзиром на величину те територије. И то мишљење, то начело, нашло је било израза у Народној скупштини у једноме предлогу да се оснује Апелациони суд и у Осеку. Како су то две ствари које долазе у колизију принципно, и како још уз то остаје за овај мах такође један од важних разлога за решење тога питања, питање средстава, због чега смо Апелацију у Сарајеву стварали из истога личнога састава који има данас Врховни суд, то су се те ствари за овај мах морале одгодити и морало се то оставити једном накнадном испитивању и накнадном проучавању. Ја бих молио због тога да изволите примити овај предлог онако како је предложен.

Потпретседник др. Фран Новак: Тиме је претрес у начелу завршен. Прелазимо на гласање. Молим господина секретара да изволи извршити прозивку госпoде сенатора. Она госпoда која су за овај законски предлог, гласаће са «за», а која су против њега, гласаће са «против».

Секретар др. Васо Глушац прозива госпoду сенаторе и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — отсутан
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — отсутан
 Виловић Осман — за
 Вујић Павле — за
 Вукчевић др. Станојло — за
 Гаврила др. Емило — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — отсутан
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — за
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Костренчић др. Марко — за
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић—Сакцињски Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — отсутан
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — отсутан
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — отсутан
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за

Сулејмановић др. Цафер — за
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Франгеш др. Отон — отсутан
 Хаџи Бошковић Трајко — за
 Хаџи Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — отсутан
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — за

После гласања.

Потпретседник др. Фран Новак: Изволите, госпoдо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је свега 44 госпoде сенатора и сви су гласали за овај законски предлог. Тиме је овај законски предлог у начелу примљен, и прелазимо на претрес у појединостима. Молим господина известиоца да чита поједине параграфе овог законског предлога.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 1. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за то да се § 1 прими, изволеће седети, а која су против, изволеће устати. (Сви седе.) Пошто сви седе, објављујем да је § 1. примљен. — Изволите чути § 2.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 2. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за то да се § 2 прими, изволеће седети, а која су против, изволеће устати. (Сви седе.) Пошто сви седе, објављујем да је § 2 примљен. — Изволите чути § 3.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 3. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за то да се § 3 прими, изволеће седети, а која су против, изволеће устати. (Сви седе.) Пошто сви седе, објављујем да је § 3 примљен. — Изволите чути § 4.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 4. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за то да се § 4 прими, изволеће седети, а која су против, изволеће устати. (Сви седе.) Пошто сви седе, објављујем да је § 4 примљен. — Изволите чути § 5.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 5. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за овај параграф, нека изволе седети, а која су против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је § 5 примљен. — Изволите чути § 6.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 6. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за овај параграф, нека изволе седети, а која су против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је § 6 примљен. — Изволите чути § 7.

Извeстилац др. Љубомир Томашић чита § 7. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Госпoда која су за овај параграф, нека изволе седети, а која су

против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је § 7 примљен. — Изволите чути § 8.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 8. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Господа која су за овај параграф, нека изволе седети, а која су против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је § 8 примљен. — Изволите чути § 9.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 9. (Види саст. X.).

Потпретседник др. Фран Новак: Господа која су за овај параграф, нека изволе седети, а која су против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је § 9 примљен.

Са овим је овај законски предлог и у поједино-стима примљен. — Сада прелазимо на коначно гласање о овом законском предлогу у целини. Молим г. секретара да изволи извршити прозивку. Господа сенатори који буду за пријем овог законског предлога у целини, нека изволе гласати «за», а они који су против, нека изволе гласати «против».

Секретар др. Васо Глушац прозива господу сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај др. Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Арнаутовић Шериф — отсутан
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антун — отсутан
Виливић Осман — за
Вујић Павле — за
Вукчевоћ др. Станојло — за
Гаврила др. Емило — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац др. Васо — за
Гмајнер др. Иван — за
Грасл др. Георг — за
Грегорин др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — за
Ивковић др. Момчило — за
Илиџановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — за
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Костренчић др. Марко — за
Котур др. Ђура — за
Круљ др. Урош — за
Кукуљевић—Саќински Фран — отсутан
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — отсутан
Мајстровић др. Иван — за
Марјановић Милан — отсутан
Махмутбеговић Сефедин — за
Мићић др. Мића — за
Михалцић Стеван — отсутан
Муфтић Салем — отсутан
Нешковић Јован — отсутан
Обрадовић Паја — за

Павелић др. Анте — за
Плој др. Мирослав — за
Поповић Дака — за
Поповић Матија — за
Поповић Милан — отсутан
Равнихар др. Владимир — за
Радовановић Крста — отсутан
Радуловић Марко — отсутан
Рајар др. Јанко — отсутан
Рожић др. Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — отсутан
Смиљанић Крста — за
Станковић Јован — за
Станковић др. Раденко — за
Сулејмановић др. Џафер — за
Теслић Петар — отсутан
Тимотијевић Коста — отсутан
Томашић др. Љубомир — за
Томић Светозар — отсутан
Тринајстић др. Динко — за
Убавић Павле — отсутан
Франгеш др. Отон — отсутан
Хаџи Бошковић Трајко — за
Хаџи Ристић Спира — за
Хрибар Иван — за
Цветковић Јордан — за
Церовић Гаврило — отсутан
Шверљуга др. Станко — отсутан
Шиловић др. Јосип — за
Шола Атанасије — за
Шуперина др. Бењамин — за

После гласања.

Потпретседник др. Фран Новак: Изволите, господа сенатори, чути резултат гласања. Гласало је свега 45 господа сенатора и сви су гласали „за.“ Према томе је и овај законски предлог у целини примљен.

Прелазимо на даљњу тачку дневнога реда: претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о измени § 253 Закона о јавним бележницима. Има реч г. известилаца.

Известилац др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, ми смо овај законски предлог претресали имајући на уму, да са 1 априлом 1933 године ступи на снагу нови грађански поступак на подручју Врховног суда у Сарајеву. Да он може ступити на снагу, ми смо са прихватом друге законске основе усвојили предлог, да се оснује на подручју тога Врховног суда Апелациони суд у Сарајеву. С тиме би била ствар докончана у организаторном погледу. Али нови грађански поступак и ново законодавство истодобно увађа и обвезатност јавних бележника. Према томе са првим априлом 1933 године морао би ступити на снагу и на подручју Врховног суда у Сарајеву Закон о јавним бележницима од 11 септембра 1930 године, тим више што по томе закону предвиђени су становити правни чини и становити уговори, за које се захтева за њихову ваљаност да буду учињени у облику јавно-бележничког акта.

Међутим на подручју Врховног суда у Сарајеву установа јавних бележника досада није била позната. Не само то, али народ тамо сматра ту новотарију неком скупом новотаријом и некојим отежавањем извођења његових правних дела, дотично његових уговора, и ради тога психолошког разлога,

који је тим јачи у ово доба, кад наш народ и другде и на подручју Врховног суда у Сарајеву живи у једној економској необилности, ради тога се наша Влада понуканом, да за сада не уводи у живот на правном подручју Врховног суда у Сарајеву овај Закон о бележницима од 11 септембра 1930 године, водећи при томе рачуна о економским приликама, али у првом реду и о оном психолошком моменту, јер тај народ ту новотарију сматра отежавањем састава његових уговора и правних дела, а осим тога и поскупљивањем правде.

Истодобно се тиме морају, доследно Закону, такође законом прогласити ваљаним они уговори и правна дела, за која би се иначе тражила формална јавно бележничка акта, мора се дакле Законом признати ваљаност њихова и ако нису направљени од јавних бележника. Одбор, који сте изабрали да расправља о овоме предлогу Закона, прихватио је ову законску основу и поднео вам следећи извештај:

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одбор за проучавање предлога Закона о измени § 253 Закона о јавним бележницима, на својој седници од данас проучио је овај законски предлог и примио га је у начелу и у појединостима, те му је, према томе, част предложити Сенату, да овај законски предлог изволи усвојити текстуелно онако како га је и Народна скупштина усвојила.

За свога известиоца Одбор је одредио сенатора г. др. Љубомира Томашића.

Београд, 16 децембра 1932 године.

Секретар, Претседник одбора,
Бањанин Јово, с. р. Др. Јосип Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Динко Тринајетић, с. р.
Др. Љубомир Томашић, с. р.
Др. Владимир Равнихар, с. р.
Др. Марко Костренчић, с. р.
Др. Иво Мајетровић, с. р.
Др. Мићо Мићић, с. р.
Др. Мирослав Плој, с. р.
Др. Иван Гмајнер, с. р.
Крета Радовановић, с. р.

Молим вас, господе сенатори, да прихватите ову законску основу.

Поштрејседник др. Фран Новак: Реч има г. Министар правде.

Министар правде Божидар Максимовић: Господе, Закон о јавним бележницима од 11 септембра 1930 године одредио је у своме § 253 да ће прописи овога Закона добити обавезну снагу на подручју Врховног суда у Сарајеву 26 новембра 1930 године, а у своме § 250 одредио је Закон да се има извршити именовање јавних бележника у одређеним роковима. Међутим тај пропис о именовању јавних бележника није спроведен и на тај начин одредба да је тај Закон ступио на снагу још у новембру 1930 године, она је остала само један номинални, допустите тако да кажем, платонски пропис. Како данас, као што је известилац г. Томашић лепо истакао, није згодна прилика нити згодна атмосфера да се установа јавног бележничтва оствари и на оним правним по-

дручјима на којима до сада није постојала, онда је било најбоље да се пропис, којим је та установа постала обавезном још у 1930 години, поништи, кад је већ фактичним стањем поништена.

Упоредо с тим поставља се и дужност да се они уговори и она правна дела, која су требала да буду сачињена у форми јавно-бележничког акта још од тога датума кад је номинално тај Закон имао да ступи на снагу, дакле још од 26 новембра 1930 године па до данас, да се ти уговори и та правна дела признају правно ваљаним и ако нису састављена у форми јавно-бележничког акта, ако одговарају другим прописима, који су важили на томе правном подручју пре овога Закона о јавним бележницима.

То би био у главном садржај првога и другога параграфа овога Закона, који се према фактичном стању ствари појављује као неопходан и као неизбежан и ја због тога молим, господе, да изволите примити ове прописе како су предложени.

Поштрејседник др. Фран Новак: Претрес је завршен. Прелазимо на гласање у начелу. Господа која примају овај законски предлог, нека изволе гласати са „за“, а која су против предлога, нека изволе гласати са „против.“ Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар др. Васо Глушац прозива господу сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај др. Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Арнаутовић Шериф — отсутан
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антун — отсутан
Виловић Осман — за
Вујић Павле — за
Вукчевић др. Станојло — за
Гаврила др. Емило — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац др. Васо — за
Гмајнер др. Иван — за
Грасл др. Георг — за
Грегорин др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — за
Ивковић др. Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — за
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Костренчић др. Марко — за
Котур др. Ђура — за
Круљ др. Урош — за
Кукуљевић—Сакцински Фран — отсутан
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — отсутан
Мајетровић др. Иван — за
Марјановић Милан — отсутан
Махмутбеговић Сефедин — за

Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — отсутан
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — отсутан
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Франгеш др. Отон — отсутан
 Хаџи Бошковић Трајко — за
 Хаџи Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — отсутан
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — за

После гласања.

Поштрејседник др. Фран Новак: Изволите чути резултат гласања. Гласало је свега 44 госпoде сенатора и сви су гласали „за.“ Према томе је овај законски предлог у начелу примљен. Прелазимо на гласање у појединостима. Молим г. известиоца да прочита чл. 1.

Известиоцау др. Љубомир Томашић чита чл. 1. (Види саст. X).

Поштрејседник др. Фран Новак: Госпoда која примају овај члан, нека изволе седети, а која су против, нека изволе устати. (Сви седе.) Објављујем да је чл. 1 примљен. — Прелазимо на чл. 2.

Известиоцау др. Љубомир Томашић чита чл. 2. (Види саст. X).

Поштрејседник др. Фран Новак: Госпoда која овај члан примају, нека изволе седети, а која су против њега, нека изволе устати. (Сви седе). Члан 2. је примљен. — Прелазимо на чл. 3.

Известиоцау др. Љубомир Томашић чита чл. 3. (Види саст. X).

Поштрејседник др. Фран Новак: Госпoда која овај члан примају, нека изволе седети, а која су против њега, нека изволе устати. (Сви седе). Члан 3 је примљен. Тиме је овај законски предлог примљен и у појединостима. — Прелазимо на коначно гласање о овом законском предлогу у целини. Молим г. секретара да прочита имена госпoде сенатора.

Она госпoда која примају овај законски предлог, нека изволе гласати са „за,“ а која га не примају, нека изволе гласати са „против.“

Секретар др. Васо Глушац прозива госпoду сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — отсутан
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — отсутан
 Виловић Осман — за
 Вујић Павле — за
 Вукчевић др. Станојло — за
 Гаврила др. Емило — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — отсутан
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — за
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Костренчић др. Марко — за
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић—Санџински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — отсутан
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — отсутан
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — отсутан
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — отсутан

Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Франгеш др. Отон — отсутан
 Хаџи Бошковић Трајко — за
 Хаџи Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — отсутан
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — за

После гласања

Потпретседник др. Фран. Новак: Изволите, господо, чути резултат гласања. Гласало је свега 44 сенатора и сви су гласали за овај законски предлог. Према томе објављујем да је овај законски предлог у целини примљен.

Сада прелазимо на четврту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о аутентичном тумачењу § 110 Закона о чиновницима.

Молим г. известиоца да прочита извештај.

Извештај др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, Одбор који сте ви изабрали за проучавање овог законског предлога, поднео вам је свој извештај:

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Одбор за проучавање предлога Закона о аутентичном тумачењу § 110 Закона о чиновницима, на својој седници од данас проучио је овај законски предлог и примио га је у начелу и у појединостима, те му је, према томе, част предложити Сенату, да овај законски предлог изволи усвојити текстуелно онако како га је и Народна скупштина усвојила.

За свога известиоца Одбор је одредио сенатора г. др. Љубомира Томашића.

У Београду, 16 децембра 1932 године.

Секретар, *Претседник Одбора,*
 Јово Вањанин, с. р. Др. Јосип Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Динко Тринајстић, с. р.
 Др. Љубомир Томашић, с. р.
 Др. Владимир Равнихар, с. р.
 Др. Марко Костренчић, с. р.
 Др. Иво Мајетровић, с. р.
 Др. Мићо Мићић, с. р.
 Др. Мирослав Пљој, с. р.
 Др. Иван Гмајнер, с. р.
 Крета Радоваковић, с. р.

Господо сенатори, овај предлог вашег одбора је логична последица проучавања саме ствари, и то ево зашто. Ми смо добили 31 марта 1931 године Закон о чиновницима. Принципи на којима је овај Закон саграђен и који су у овај Закон унесени јасни су проучавањем истог Закона. Према томе овај Закон не установљује сталност чиновника. Овај принцип је потврђен и касније нашим Уставом. Наш Устав од 3 септембра 1931 године о сталности чиновника не го-

вори нигде осим у чл. 101, где каже: «Судије свих судова су сталне», и та сталност је за судије одгођена на пет година. Али по законодавној техници из тога што се једним законом говори само о судијама и што се говори да су они стални, а не помиње се друго чиновништво, знак је да је ту установљена једна антитеза, т.ј. ови су стални, а они други који нису споменути, нису стални.

Наш Устав од 3 септембра 1931 год. према томе преузео је потпуно онај принцип, на коме је сазидан наш Закон о чиновницима од 31 марта 1931 године. Ова, назовимо ју, несталност чиновничка види се и из § 104 Закона о чиновницима и то из тачке 16 тога параграфа. § 104 каже: «Државном службенику грађанског реда служба престаје», па онда навађа све случајеве; у тачки 16 пак каже: «ако надлежна власт одлучи да му престане служба». Ту је, дакле, установљено једно дискреционално право надлежне власти, које је нужна последица оног принципа несталности чиновника. Међутим тај исти Закон у § 110 каже: «Одлука власти о престанку службе може се донети у случају ако, према надлежности из § 103 Министар, бан или овлашћени старешина нађе, да је службеник неспособан или неподобан за службу или ако то иначе захтевају интереси службе. За одлуку у погледу чиновника потребна је сагласност Претседника Министарског савета».

Господо, очито је, да § 110 Закона о чиновницима даје овој дискреционалној власти, која извире из § 104, једино ограничење у том, што за чиновника мора постојати сагласност Претседника Министарског савета. Уза све то родила се сумња, да овај § 110 ставља пуно већа ограничења дискреционалној власти из § 104, која ограничења не само љуљају, него и излучују принцип несталности. На име, родила се сумња, да у смислу § 110 надлежни старешина који хоће да поступи у смислу тачке 16 § 104 мора да провери и докаже, да постоје предуслови из § 110 и да чиновнику једно такво образложено решење изда. То значи, да чиновник који прими то решење, има право редовним путем да се жали на управни суд односно на Државни савет.

Ова конзеквенца која би се извела из таквог тумачења § 110 како сам пре казао, у противности је са главним принципима на којима је основан Закон о чиновницима. Да се избегне тому Влада је поднела законски предлог по коме се има § 110 Закона о чиновницима разумети само тако да је самим тим што се одлука о престанку службе позива на тај параграф, констатовано да је наступио који случај тога законског прописа који повлачи за собом престанак службе, т.ј. да није потребно мотивисање, према томе, да је искључен пут жалбе на управне судове.

Господо, ово је чињеница која се овим тумачењем констатује, чињеница која произилази из нашег Закона о чиновницима и која је чињеница, како сам пре казао, јер је у питању сталност или несталност чиновника, са доцнијим нашим Уставом потврђена у оној антитези чл. 101 самога Устава.

Истина је, господо, да наш чиновнички staleж не прима угодно ово тумачење ради тога јер треба признати, да је у том обзиру, пређашњи наш чиновнички закон од 1923 године био нешто повољнији, и ради тога је чиновнички наш staleж рачунао да ће оваквим тумачењем § 110 доћи до своје сталности и мимо уставне одредбе која, не директе него индиректе из антитезе чл. 101 искључује ту сталност.

Господо, потребно је нешто казати о томе. Влади предлог није Одбор Сената схватио као неко погоршање садашњег стања чиновничког реда код нас, и није га могао схватити тако, јер оно није ништа друго него јасно читање закона, и хтела је Влада и тако је и Одбор схватио; хтела је Влада упозорити чиновнички staleж да не наседа кривом тумачењу закона на властиту штету; неће се тим погоршати његово стање, али ће га се одвратити од заблуде, нека зна чисто и јасно шта значи § 104 и 110 Чиновничког закона.

Наравно да се они, који се загревају за погрешно тумачење § 110 Закона заштићују крилатицом: сталност или несталност чиновника. То је једно велико питање, и нема никога од нас који не би желео да наше чиновништво не би било стално; али, господо, сталност чиновнику не даје закон него његова савест. Ако он савесно врши своју дужност да врши закон и да то увек врши у интенцији да служи Краљу и отаџбини, онда он сам себи ствара сталност; у противном, ниједан му закон неће дати сталност. Истина је да ми можемо похвалити велику и огромну већину нашег чиновништва у том обзиру и да им никакав приговор не можемо дати. Али чиновнички staleж је и сам уверен да баш нису сви његови чланови беспрекорни и онда се не може тражити да ови прекорни чланови уживају оне благодети по закону, које ужива она огромна већина по савесном вршењу своје дужности. Ми не смемо, господо, заборавити ни то, да је наше чиновништво, и оно добро и савесно, проживело разне партијске режиме и да су ти партијски режими највише се освећивали на његовој грбачи, али су се освећивали и уз сукривњу самих чиновника; уз сукривњу зато, јер су они падали на лепак. Они који нису падали на лепак и остали исправни и у партијским режимима, ипак су били и од партија поштовани. Кад би се имале вратити партијске прилике, какве смо ми у своје време проживели, онда би збиља овај данашњи Чиновнички закон могао бити искоришћен на велику моралну и материјалну штету чиновника и њихових породица. Ми се надамо да се никада нећемо вратити у оне жалосне партијске прилике, где ће партије почивати не на вољи народа него на чиновничком кадру и према томе да се чиновници неће имати прилике жалити на овај Чиновнички закон, како су се могли жалити уз оне боље погодности старог закона под старим партијским режимом.

Ја, господо, нећу да дуљим, него понављам предлог Одбора који сте изабрали и молим Вас да прихватите ово тумачење Закона онако како га је и Скупштина прихватила.

Потпретседник др. Фран Новак: Реч има Г. Министар правде.

Министар правде Божа Максимовић: Господо, Закон о чиновницима у својој глави, која говори о престанку службе, прописао је у § 104 шеснаест случајева у којима може престати чиновнику служба. Између осталих под тач. 16 као један од тих начина прописао је да чиновнику може престати служба, ако надлежна власт одлучи да му служба престане. О том праву надлежне власти, која ће доносити одлуку о престанку чиновничке службе, ближе одредбе дао је § 110, у коме се каже, да одлука власти о престанку службе под тач. 16 § 104 може се донети у случају, ако надлежни старешина нађе да је службеник неспособан или неподобан за службу, или ако то иначе захтевају интереси службе.

По ономе првоме тексту, из тачке 16 § 104, несумњиво излази да је надлежној власти, надлежном старешини, дато дискреционално право за доношење одлука о престанку службе. По § 110 Државни савет нашао је у једној одлуци своје Опште седнице, тумачећи овај параграф, да је њиме учињено извесно ограничење тој власти и да су постављени извесни услови под којима једино надлежна власт може донети одлуку о престанку службе. И речено је даље у тој одлуци која је обавезна за сва одељења у примени овога параграфа, да би у оном случају, у коме би надлежни старешина изашао изван граница које су му постављене, — да би у томе случају имало места административном спору и да би у томе случају одлуке надлежне власти могле да буду подвргнуте испитивању административног суда.

Господо, да не помињем да је том приликом истакнуто како је потребно да се претходно управним поступком утврди да је чиновник неспособан или неподобан, или да интереси службе захтевају да служба престане, — да не помињем ту аргументацију, за овакво схватање Државног савета у детаљима, да само одмах у принципу укажем на то да је Државни савет погрешно у своме тумачењу Закона.

Господо која су у овим стварима стручна знају да се тумачење закона врши, у главном, на два начина. Врши се на начин доктринаран и на начин аутентичан. Доктринаран начин био би онај којим се испитује смисао и садржина закона из његових прописа, а аутентичан начин био би законодавним или уредбодавним путем, од прилике како се овде данас то предлаже. У примени доктринарног начина тумачења, који је начин употребио Државни савет, тумачење се врши на начин т.зв. граматични и логични, који се међу собом допуњују.

Ти методи којима се тумачи закон у доктринарној форми траже, на првом месту, да се речи морају узимати у њиховој међусобној вези, а не издвојене једна од друге, посебице, изван оквира и система. То није овде учињено. Јесте истина да је тамо речено, као што сам малочас прочитао, да се одлука власти доноси онда кад је чиновник неспособан или неподобан за службу, или кад то иначе захтевају интереси службе.

Али је речено изрично и јасно, да то може бити онда, кад то надлежни старешина *нађе*. Тај његов налаз није ничим ограничен. Нису постављени никакви предуслови, који ће томе предходити, није прописан никакав пут, којим ће констатација о том његовом налазу да се направи. Никаквих ограничења у том погледу нема. Одлука надлежног старешине и његове оцене те неспособности, неподобности и интереса службе, потпуно је слободна, и та слободна оцена је у ствари онако исто потпуно и у целини конституисала као дискреционо ово право надлежне власти, онако како га је првобитно прописала и тачка 16 у § 104.

Господо, поред тога у циљу изналагања правог смисла једног тумаченог закона, мора се при доктринарном тумачењу његову узети у обзир: прво, развој и стање дотичне правне установе пре тога закона; друго, дух и правац политички, који је владао у време доношења закона; и треће, органска веза дотичног закона са осталим правним прописима, који говоре о истој ствари.

Све је то, господо, овде пропуштено при доношењу оваке одлуке.

На тај начин је изгубљено из вида ово: прво да сталности чиновничке, која би произилазила — како је то лепо истакао извештач г. Томашић — из оваквог схватања и оваке одлуке, у ствари није било ни пре овог Закона чиновничког од 1931 године.

По Закону о чиновницима од 31 јула 1923 године заиста у члану 131 није предвиђено, како сада Закон о чиновницима од 1931 године прописује, да служба чиновника може престати и кад то надлежна власт одлучи, другим речима није се претпоставила њиме једна несталност чиновника, али је тај исти Закон у својем члану 234 изреком казао, да ће државни службеници у целој Краљевини, изузев из члана 224, уживати сталност до истеку три године од дана ступања на снагу овог Закона, који је рок накнадним прописом законским поново продуживан. И у томе режиму законском било се у главном при доношењу Закона од 1931 године.

Кад, господо, није било сталности чиновника по Закону од 1923 године, који је њу бар принципијелно, бар теоријски предвидео, ако је није фактично увео одмах у живот, онда како се она може претпоставити код Закона од 1931 године, који њу није ни принципијелно предвидео и који о томе у опште има у својем § 104 сасвим другачије прописе.

То би било потребно напоменути кад је реч о развоју и стању такве законске институције у време које је претходило овоме Закону.

Што се тиче духа и правца политичког у време доношења овога Закона, који неминовно увек при испитивању садржаја и смисла једног законског прописа, кад он дође у сумњу, мора да буде испитиван и узиман у обзир и оцену, ви знате какав је био. То је био режим диктатуре, која је укинула у томе тренутку била и ону сталност чиновништву у колико је она делимично и постојала изван оквира овог члана 234 Закона о чиновницима од 1923 године.

Не може се претпоставити, господо, да је по природи једног таквог режима могло бити уопште прописа у Закону о чиновницима, који је у таквом режиму донет, да се таква једна одредба либералнија донесе него ли што је она постојала у самојем Закону од 1923 године.

Што се тиче, господо, органске везе оваквог прописа законског са осталим правним прописима, који говоре о истој ствари и о истој институцији, г. Томашић је то истакао, једино је Устав који говори о тој истој ствари и он, како је г. Томашић већ то цитирао, у члану 101 конституише ту сталност једино за судије свих судова, али да би одмах у члану 119 одредио једну вацију петогодишњу од дана ступања на снагу уставних прописа за увођење у живот те одредбе из члана 101.

Господо, г. Томашић је јасно истакао да ту постоји у тој уставној одредби члана 101 једна антитеза. Устав другим речима каже: Ово су стални чиновници, они други нису или не морају бити. Али он исто тако каже да та њихова сталност наступа тек после пет година од дана ступања на снагу новог Устава. Зато се поставља питање: кад они чиновници, за које је Устав изриком казао: они ће бити стални, а они други не морају, ипак то не могу постати пре пет година, пре те петогодишње вације, онда они које је Устав изузео и за које каже: могу бити а могу и не бити, како могу бити пре тога рока? Њихова сталност

у најбољем случају може бити конституисана и остварена тек у томе року који наступа и за судије.

Господо, из овога излагања ја мислим да је очевидно, да је § 110 погрешно примењен. Тиме је у својој битности, у свом целом систему, у ствари измењен Чиновнички закон. Зато је неминовно морало да дође оваково једно тумачење аутентично, када оно прво, доктринарно, које је било овде примењено, није изведено како треба.

Ја, господо, као и г. Томашић морам овом приликом са жаљењем и са осудом да констатујем, да је овом нашем послу, којим се само одређује смисао већ постојећег једног прописа, придат на многим странама погрешан значај, и на многим странама и највећим делом, придат погрешан значај намерно и тенденциозно. Наиме приказује се да је Влада уз садејство Народног претставништва поништила чиновничку сталност.

Као што видите, господо, из овога краткога и сумарнога излагања, и као што сте видели и из излагања г. др. Томашића, чиновничке сталности по овом Закону у ствари и нема. И када ње нема у овом Закону, онда је не може бити ни у одлукама Државног савета.

Уосталом, чиновничка сталност није ствар таковога ранга и такове врсте, да би се она имала убацити у систем чиновничког законодавства посредно и заобилазно путем административног судства.

Чиновничку сталност као установу, која битно задире у целокупну унутрашњу политику и која има значај за читав један систем, може дати само законодавно тело и то непосредно и недвосмислено, када томе дође време. Ја се надам да то време ипак није далеко и надам се, да ће ове напомене и ова разјашњења све ове ствари поставити на њихово право место, ради чега је управо овај предлог о аутентичном тумачењу и предложен, и ја бих молио господу сенаторе да изволе примити овај предлог овако како је редигован.

Потпредседник др. Фран Новак: Реч има г. сенатор Иван Хрибар.

Иван Хрибар: Господо сенатори, чим су преко новина продрле у широку јавност вести о расправи Владиног законског нацрта о правилном тумачењу § 110 Чиновничког закона у Народној скупштини, завладало је ошћенито узбуђење међу државним чиновницима. Осетили су наиме, да су на својим положајима, од којих зависи судбина њихова, као и судбина њихових породица, по прилици само толико сигурни, као што су сигурне тигре у ваздуху пред ловачким пушкама. Рећи морам да сам и ја, кад сам прочитао вест о изјавама које су у Народној скупштини пале, био ван себе.

На срећу сам се, по читању стенографских белешака о седници дне 12 т.м., осведочио да ствар није тако црна као што сам си по непровереним новинарским вестима претстављао, да је, дакле, неугодно узбуђење велике армије чиновника било неосновано. То је ипак довело до тога да је поштовани г. Министар правде дошао у незаслужени глас чиновничког непријатеља. То је пак ишло тако далеко да су нама сенаторима из Дравске бановине, а можда и вама, господо колеге, из других бановина, стизали брзојавни и писмени позиви, да не гласамо за тако тумачење § 110 Чиновничког закона, како је он предложено.

Природно је да не можемо никоме одрицати

право да се у тој или другој ствари обраћа к нама, јер је то коначно само доказом тесних веза Парламента са народом и поуздања до својих уставних заступника. Ипак не могу овде шутком или мимо околности да подобра бомбардовања налице каткада на неку пресију, те имају значај претпоставке да се ми парламентарци не сећамо довољно сами својих дужности. Интересантно је то баш у овоме случају. Сви позиви и све опомене оних од којих су дошли, нас најиме не могу спречити да не бисмо по критичном проматрању питања и по својој савести гласали за тумачење какво предлаже г. Министар, и како нам је тако лепо образложио овде референт г. Томашић.

Истина је да би тумачење, какво у својим одлукама даје Државни савет појединим одредбама закона, морало бити обавезно за све и свакога, дакле за обичне грађане као и за господу Министре. Само ова теза даје основицу за правну сигурност у држави, за свест да су законима заштићена свачија права.

Али у овом случају налазимо — распор у самим врховима наше правне заштите. Ту донаша једна секција о истој ствари сасвим противну одлуку од друге секције. Једна секција стала је и стриктно на материјалним одредбама закона, код друге је за њену одлуку био меродаван идеални момент правног осећаја. Истинабог придао се је солуцији последње секције и пленум Државног савета. Тим би се можда ствар могла сматрати коначно решеном.

Али Господин Министар правде, као врховни чувар права, био би погрешно, да није у интересу будућег правосудства скренуо пажњу Народног претставништва на споменути распор. И нама је јасно да му морамо бити захвални, да жели из праворека највише државне судске инстанције искључити све што нема апсолутног ослонаца у важећим законима. Зато ћемо гласати за његов предлог.

А и при том морам изричито уготовити, да смо законодавно стање, које нас к томе нутка, преузеле из законодавног доба испред 6. јануара 1929 године, па је за жаљење, да се тадањи заступници народа нису бринули, да се ствар у интересу државног чиновничтва законодавно поправи.

Господо сенатори, тиме би ствар била формално решена, али стварно она још ни из далека није решена. Овај спор нам је скупоцена поука, да у нашем чиновничком законодавству постоји неки вакуум, нека празнина, која вапи да се испуни. Где је та празнина, показала нам је одлука Државног савета. Био би грех, кад бисмо то презрели. У Државном савету имамо правнике опсежног и дубоког знања, у чију апсолутну непристрасност не може бити ни најмање сумње и чији правни осећај је вишегодишњим практичним радом у правосуђу и управи одлично избрушен. Међутим, правни осећај ове високе корпорације побунио се против факта, да чиновник, ако га отпусте из службе или пре времена пензионису, нема правног лека, какав наш Кривични закон признаје сваком злочинцу.

Господо, какву нам поуку даје тај факат? Даје нам ту поуку, да је неопходно потребно подврћи Чиновнички закон темељитој ревизији. Кад се је спремао тај Закон, Врховни законодавни савет је очекивао, да ће му бити предложен на већање. Проносиле су се такође гласине, када ће то бити. Могу вам кавати, да су неки чланови Савета са великим интересом очекивали тај дан, па међу њима је било чланова свих трију племена нашег државног

народа, који су поред сјајних законодавно-техничких вештина имали најопсежније правно знање и скупоцена управна искуства. Али најједном тај Закон је обнародован, а да уопште није прошао кроз Врховни законодавни савет. Саставили су га једноставно чиновници за чиновнике. Из тога, разлога, тај Чиновнички закон обухвата неке, за чиновнички сталеж, са гледишта беспрекорног функционисања државне управе, сувише повољне одредбе, па и гдекоје мапе, међу којима је и она, па коју је Државни савет својом одлуком јасно указао. Г. Министар нам је објаснио узрок зашто је то тако удешено. Тај Закон је најиме био донесен у време диктаторског режима.

Господо, сад прелазим на ствар, коју сматрам за пунктум салIENCE својих данашњих разлагања. Имао сам прилику, да услед позива са меродавне стране на високом месту 1928 год. изнесем мишљење о нашим државним приликама. У споменици, коју сам по овом питању предложио, казао сам ad I: „За најглавнију тезу сматрам, да би на место источњачког менталитета, који сада влада у нашем јавном животу, требало да ступи западњачки менталитет: на место комодитета — радиност, на место спорости — експедитивност. Београдска парола „има времена“, која се некако поклапа са судбоносним руским „ничево“, треба да ишчезне из дикционара наше државне управе.“

Под IV казао сам ово: „Неопходно је потребно да си створимо управни апарат, који ће праведно, тачно и савесно функционисати. Тај апарат не сме бити обвисан од политичких странака. Мора бити сталан, како су стални судци, јер циљевиту управу ствара тек континуитет.“

Управним чиновницима не сме се, наравски, дирати у њихово политичко осведочење; али га у служби не смију никада излагати и износити. Њихова је задаћа: званично вршити само закон. Данас је то скоро са истим речима казао и сам Господин Министар. Тога ради треба да дође до ревизије Закона о чиновницима, у који треба унети најстрожије казне за сваку злоупотребу уреда и службе.“

Све наше добре намене у означеном правцу могу, — али и то нарочито подвлачим — бити извршене само код правилног функционисања управног апарата. Ово је, тако рекућ, пунктум салIENCE. Где нема правилно функционишућег управног апарата, тамо о добро уређеној држави и о правној сигурности, која је темељ грађанске среће и задовољства, не може бити говора. Жалибоже морамо признати да смо у нашој држави још прилично далеко од тога циља. Сва част чиновницима, који су прави стубови државног реда и поретка. Сигурно они чине већину чиновничког сталиша. Али поред њих има, како нам то сведоче уштити и расправе у Сенату, међу управним органима још увек знатан број таквих, о чијој је способности, а некад и савесности, оправдана сумња, чија је марљивост двојбена, и који су дали непријатних доказа о својој површиности и недостатном схваћању дужности свог звања.

То има за последицу да се закони негде не примењују правилно, те да се врше овђе-онђе произвољни управни акти, који изазивају отпор, поткапају веру у непристрасност државне управе и стварају у народу незадовољство. Најдаљња последица споменутих околности је да се неки врло добри закони, који су били доноси ради сређивања унутарњих државних прилика, ретко или уопште не

извршују. Екземпли грациа навађам Закон о сузбијању скупоће, који је остао, како сам то уготовио већ код расправе о закону за припомоћ сељацима, тако рекућ, само на паширу, јербо се поред свих његових одредаба противу лихве још свеудиљ допушта да се народ не смињено гули високим каматијаком до 50%, а и више.

Сталност чиновника се дакако не сме тумачити тако, да би били уопште непреместиви. Њиховим поглавицама мора дапаче бити дана могућност да по потреби и у интересу службе преместе сваког чиновника осим судије на места где по њиховом нахођењу могу држави најбоље користити. Узмимо пример. У крајевима који су још пре недавно били под заосталом турском управом, или у Србији која је за време балканског и каснијег светског рата изгубила тако много својих извршних чиновника, заостаје управа ради недостатно извежбаних управних органа. Овде би могли, како искуство учи, јако добро дело у корист државе вршити вешти чиновници из Словеније, Хрватске и Далмације. Сталност чиновника значи дакле само препреку произвољног гоњења и отпуштања чиновника.

Несталност чиновника могла би уродити најнеповољнијим последицама за управу саме државе. Што се више, наиме, њен управни апарат мења, тим мањи је континуитет управе, јер на место извежбаних и прокушаних чиновника могу доћи недостатно спремни и са приликама ресора премало упозната лица. Поред тога могу настати највеће неправде. Дамоклев мач висеће, наиме, — ако ово начело победи, — непрестано над чиновницима и њиховим породицама. Лична освета, политичке шикане, егзистичке побуде, могу довести дотле, да ће често ваљани чиновници бити гоњени из службе зато да би направили места неваљалцима. Сталност чиновника је основица управе сваке модерне државе, која хоће да ужива у свету углед и поверење. Ми, господо колеге, можемо се поносити да од Уједињења амо идемо чврсто по путу напретка и цивилизације. Сви просветљени људи који долазе к нама са стране, као интересантно народу, који је код њих на не баш ласкавом гласу балканизма, не могу се доста начудити како смо се високо већ попели. И онај придевак „балканизма“ све више и више ишчежава из јавнога мњења страног света. Пре пар недеља још је неки грчки лист у уводном чланку најлепшим речима говорио о колосалном напретку и лепом уређивању наше лепе престонице, па ју је ставио као узор Атини. Додајмо таквим од странаца изреченим признањима и још и сталност чиновништва, — па то ћемо ступити гордо у коло уређених европских држава. При том наглашујем, а особито нека то добро чује наше чиновништво, да мора новелизовани Чиновнички закон обухватити најстрожије одредбе против оних чиновника, који би се огрешили према својим поглавицама и дисквалификовали неуредним животом, неспособношћу или чак непатриотским понашањем према Краљу или држави, или би стварно показали да раде у смислу који није у складу са југословенском државном мишљу. Законом мора бити установљено, да се такви чиновници као отровни чир без милосерђа отстране од здравог тела државе. Дакако, правни лек мора бити признат сваком чиновнику. Зато би требало у смислу у којем сам баш говорио, да закон има тако јасне одредбе, да се софистиком и завијањем или како је господин Министар казао: са доктринарством неће моћи изиграти.

Најзад, још је један врло важан разлог. — Ако баш и није у првом реду, али је важан за сталност

чиновништва. Код начела несталности чиновника потпуно је немогуће довести државу до буџетске уравнотежености, коју ми сви желимо да својим радом припомогнемо. Најочитији доказ за то: даје нам предложени прорачун за будућу управну годину. За 150,000.000 су се услед прошлогодишњих редукција и отпуштања чиновника, дигле потребе за пензије таквих чиновника, који би још годинама могли служити. Ту нема наиме тако једноставног отпуштања како је то себи наивно претстављао неки народни посланик, да се радник једноставно изгура ако није радио по вољи господаревој. Ту треба мислити на последице које ће настати у материјалном погледу за државу, са којом су чиновници у уговорном односу. Зато би нас морала занимати таква новелизација тога Закона, којом би се створили што строжији прописи против чиновника који у служби не би били сасвим непристрасни и који не би вршили закон против свих и свакога једнако.

Зато још једанпут велим, дајмо чиновништву сталност; али побринимо се за то, да ћемо са заоштрењем законитих одредаба имати можност спречавати злоупотребу ове благодати. Ваљаним чиновницима признање, против неваљалих највећу строгости!

Природно је да код ових начела мора за Министре вредети начело и постулат, да су на својим високим положајима прави и цели мужеви са властитом вољом и енергијом. Они не смију да се даду водити по начелицима својих ресора, него треба да они воде начелинике.

Гледе на ове речи допустити, ми, господо, малу реминисценцију. У Аустрији био је некада министар железница др. Дершата, бистра глава, каквих је било ретко међу државницима Аустрије. Кад се је некада после Божићних празника вратио из Трста, где их је провео, у Беч, сузreo се је у кулоарима парламента са послаником немачке пучке странке. Овај га упита конвенционалном фразом: *Wie ist das werte Befinden, Excelenc?* што би по нашем значило: „Како се изволите осећати, екселенцијо?“ Министар му одврати: „*Schwer ist es unter den Sektionschef Wittek Minister zu sein.*“ — Тешко је бити министар под одељним начелиником Витком.

Са жељом, да ће наша господа Министри знати да одгаје своје начелинике тако, да не дођу никад у положај до сличних уздаха, закључујем и молим Владу, да уважаје моја излагања о новелизацији Чиновничког закона у смислу мојих излагања. Тим више јер је по речима самог господина Министра то могуће.

Поштрејседник др. Фран Новак: Има реч г. др. Бењамин Шуперина.

Др. Бењамин Шуперина: Господо сенатори, код решења овог законског предлога потребно је да видимо какво је стање било до онога момента када је овај законски предлог предан на решење Народном претставништву. Ми имамо Закон о чиновницима од 31 јула 1923 године, који је несумњиво устврдио; законски, чиновничку сталност, али је истодобно, у члану 234, суспендовао ту чиновничку сталност за три године, јер се ту каже: „Државни чиновници у целој Краљевини, изузев оне који су поменути у члану 224 овога Закона, а то су чланови Државног савета, чланови Главне контроле, судије редовних судова и учитељи, — уживаће чиновничку сталност, по истеку три године, од дана ступања на снагу овога Закона, без обзира на ине прописе.“

Према томе, суспензија је по томе законском

пропису имала да престане након три године. Међутим, у 1926 години, нашло се да суспензију треба продужити још три године, — и то је учињено једним законом на основу кога је суспензија продужена до 1 септембра 1929 године.

Нема, дакле, сумње да је до 6 јануара, законски, била утврђена чиновничка сталност, само је била суспендована. Нови Закон од 31 марта 1931, како је г. Министар јако добро истакао, наводи у § 104 шеснаест тачака по којима може да престане служба.

Господо, нема сумње, кад би остало било код те тачке 16 § 104, било би јасно да одлучује искључиво дискрециона власт Министра и бана да ли има престати чиновничка служба или не. Ну Закон је у даљем § 110 казао: „Одлука власти о престанку службе, тачка 16 § 104, може се донети у случају, ако према надлежности из § 103 Министар, бан или овлашћени старешина нађе да је службеник неспособан, или неподобан за службу, или ако то иначе захтевају интереси службе. За одлуку у погледу чиновника потребна је сагласност Претседника Министарског савета.“

Господо, шта ово значи? Значи, да је законодавац хтео у § 110 аутентично протумачити тачку 16 § 104 Чиновничког закона. И он је овом одредбом § 110 ограничио дискрециону власт Министра, бана, односно старешине. Ограничио је тиме, што му је ставио у дужност, да кад хоће изрећи престанак службе, имаде то мотивирати, имаде то конкретизовати и тачно навести разлоге због којих то чини. И тиме је, господо, дана могућност чиновнику да поднесе тужбу на Државни савет.

Члан 34 Закона о Државном савету и управним судовима каже: „Ако државна власт наводи да је овлаштена донети решење на основу слободне оцене, суд ће тужбу одбацити ако нађе да је тај навод основан“. Господо, из овога видите да је неоснована тужба на Државни савет само онда, ако је решење Министрово основано на слободној оцени и ако му ту слободну оцену гарантује сам закон.

Ја сам прочитао члан 104 тачка 16 и члан 110, и ви видите овде да нема ни говора о томе, да би овисило о слободној оцени Министра, него он то мора образложити, навести чињенице, да се види да ли је његово решење исправно или не.

Господо, и сада је питање о сталности чиновника. Ја вам отворено кажем, да ја у нашим приликама, какве јесу, нисам за сталност чиновника. Ми још немамо стабилне администрације и зато не можемо имати стабилног чиновништва, и мора се државној власти дати могућност да она у том погледу имаде сасвим слободне руке и да оцени је ли извештан чиновник способан за неко место, или није, је ли га треба преместити, редуцирати, пензионисати итд.

То је тачно, и ја сам на томе становишту. Али ја говорим де легелата, и према данас важећим законским прописима министар, бан, уопће старешина то право неима и ја не питам, зашто је закон такав.

Али сада је дошло нешто друго.

Државни савет је у својој пленарној седници решио ствар онако по прилици, као што сам ја образложио. Решење Државног савета слаже се са мојим излагањем. И шта видимо? Управна власт није била задовољна са таквим решењем Државног савета, макар је то било донесено у пленарној седници, а пленарна седница имаде решавати спорове баш у ту сврху да се утврди једнообразно судовање.

И ја мислим да је Државни савет у првом реду био једини властан да тумачи Закон. Исто тако као што имаде и Касациони суд у грађанским и кривичним пословима у пленарној седници издавати таква решења, која ће бити меродавна за све судове. Шта је сада учинила управна власт? Она није ишла правилним путем, — нека ми не замери г. Министар, кога иначе високо ценим. Краљевска влада није требало да подноси овакав Закон, јер се тиме наводи легислатива да дође у сукоб са јудикатуром судова, а то је врло опасно. Управна власт има бити слободна, а судови поготову морају бити слободни. Кад ми сада подвргавамо критици решење врховног административног суда, ми, ја мислим, нисмо тиме подигли углед тога суда и није згодно што смо дошли у такав положај.

Ја мислим да је Краљевска влада имала могућности да све то изврши на сасвим други начин. Требало је да донесе једну новелу Чиновничком закону, и, верујте ми, господо, ја бих био тај који би примио ту новелу, и у садашњим приликама, оваквим какве фактично јесу, гласао бих за то да чиновници не буду стални, а овако, оваквим путем, ја се бојим да смо ми дошли у сукоб са јудикатуром, и ако бисмо тако наставили — шта се може десити? И у будуће биће таквих спорова, где ће бити државна власт странка, па и у овом спору са чиновницима државна власт била је странка, и та иста управна државна власт сада предлаже Закон којим ће онемогућити у будуће судовима да суде, као што су они мислили да суде по својој савести.

Господо, ја не бих хтео да дође до оваквих сукоба, сукоб је ту и јер је он врло незгодан и врло тежак, ја нећу моћи за овај законски предлог гласати.

Пошћпретседник др. Фран Новак: Реч има г. Министар правде.

Министар правде Божићар Максимовић: Господо, поред свог уважања и поштовања, које имам за г. Шуперину, ја морам изјавити да су разлози, које је г. Шуперина овде изнео, према ономе како је већ истакнуто у излагању г. Томашића и у моме првом говору, апсолутно нетачни.

Ја мислим да је то јасно излазило из онога излагања, које сам ја овде пружио о § 110 и на које хоћу поново да укажем само са две три речи.

Јесте истина то да § 110 каже да ће надлежна власт донети одлуку о престанку службе у случајевима неспособности или неподобности чиновника за службу или кад то иначе захтевају интереси службе. Али је речено и то, како сам већ истакао у првоме говору, да то има да нађе и констатује надлежни старешина. Томе његовом налазу није постављено никакво ограничење. Нигде није речено нити се може и у најдаљој некој аналогiji закључити да је оцена надлежног старешине за тај налаз, за ту констатацију везана за какве предуслове.

Напротив из овога израза «нађе старешина» излази јасно и несумњиво, да је његова оцена потпуно слободна, јер је невезана икаквим другим ограничењем. Кад би се хтело, да његов налаз буде везан за какве друге чињенице, за какве друге услове, за какав нарочити управни поступак којим се те констатације имају да направе, онда би то било изриком напоменуто. Међутим овде тога нема, и не може се изводити ни посредно.

У осталом, господо, кад уђемо, ако хоћете, и у

анализу тих термина који су тамо употребљени, ми ћемо видети, да та оцена не може припадати судству административном. Та оцена може припадати према овим прописима овде и према овој стилизацији у вези са тачком 16 § 104 само старешини. Јер када се каже да тај чиновник треба да буде неспособан и неподобан за службу, а да би старешина могао донети одлуку о престанку његове службе, онда се та неспособност или неподобност не замишља у неком медицинском смислу, о којој би се констатација старешине могла побијати лекарским уверењем, и на темељу чега би Државни савет могао да донесе своју одлуку. Исто тако је немогуће да Државни савет доноси одлуку, да ли је интерес службе да један чиновник не буде више у државној служби. То може припадати само старешини, и баш и по систему овога Закона та оцена о ваљаности или неподобности припада искључиво старешинама.

Према томе овде не би могло бити места примени прописа о неоснованости тужбе, јер оцена, на основу које старешина доноси своју одлуку, сасвим је слободна и њу Закон није ограничио.

Г. Шуперина је направио једну резерву изјављујући, да он сам лично није за сталност чиновничку у овим приликама, јер немамо сталне администрације, па не можемо имати ни сталног чиновништва. Али овде није реч, — истакао је — да ли је г. Шуперина за сталност или није, него како је де леге лата. Ја мислим, да је баш де леге лата погрешно било схватање тога прописа од стране Државног савета при доношењу познате одлуке у пленарној седници, и да је погрешно схватање и г. Шуперине, јер се служи истим аргументима којима се послужила и пленарна седница. Јесте истина, како је нагласио г. Шуперина, да пленарна седница утврђује прописе за једнообразност судства. То је тачно. Али је тачно и то, да пленарна седница не може променити закон, а овде је несумњиво, да је њезина одлука противна слову закона.

Г. Шуперина је нагласио, да ми овако долазимо у сукоб са јудикатуром, и да није згодно што смо дошли у овакав положај. Господо, може бити да није згодно, али кад би се ми упустили у разлагање у том правцу, онда би имали да утврдимо две ствари. Прво, да ли је, ако хоћете да кажем своју мисао до краја, кривица Владе, што смо дошли у такав незгодан положај, или је кривица онога тела, које је донело једну одлуку, која није у складу са Законом. То је једно. А друго, поставља се начелно питање: може ли аутентичног тумачења уопште да буде, ако бисмо увек имали ове скрупуле на уму. Међутим та је ствар у теорији и пракси давно рашчишћена и влада једно схватање, да аутентичног тумачења може бити и уредбом и законом.

Јест, тачно је, да се аутентичном тумачењу приговара теоријски да се њиме може створити и пропис који се у ствари не садржи у оном Закону, који се интерпретира. И зато што су тумачења аутентична обавезна за примену, без обзира на њихову садржину, теоријски се допушта та претпоставка, да њихова садржина може бити у колизији са прописима који се тумаче. Ви сте видели, да овде није ни тај случај. Ми смо то пажљиво испитали и утврдили овде, да оно што се хоће да пронађе у § 110, одлуком Државног савета, у ствари не постоји.

Осим тога, господо, као што сам казао и у својем првом говору и ако дозволите, ја ћу то поновити сада, чиновничка сталност није ствар тако незнатног зна-

чаја и тако маленог ранга, да она треба да се конституише одлукама административног судства.

Она може бити конституисана само одлуком Законодавног тела, може бити конституисана само законом.

У закону је сад нема. Закон је од 1923 године то био прописао, као што је лепо истакао г. Шуперина, и та је сталност тамо била конституисана макар што је била суспендована на извесне рокове, а овај Закон то није никада прописао. Напротив, он је у § 104 изриком казао да чиновнику служба може престати и онда кад то надлежна власт буде одлучила, другим речима о његовој сталности не може бити ни говора. Ја бих због тога молио господу да уваже ове разлоге који су овде истакнути и да изволе прихватити овај законски предлог.

Ако дозволите само један краatak осврт да учиним сад на крају и на говор поштованог г. Хрибара. Г. Хрибар је, усвајајући разлоге и схватање које је код овога прописа дала Краљевска влада, изјавио да ће гласати за овај законски предлог, али истовремено сматра да је потребно да проговори неколико речи начелно о потреби чиновничке сталности. Макар да је та тема и важна и значајна, као што сам и сам мало пре и истакао, дискусија о тој ствари спада у другу рубрику и за други моменат. У овоме тренутку се не ради, господо, о томе. У овоме тренутку ради се о томе, је ли један већ постојећи пропис био примењен како треба или не.

Ако допустите ја ћу казати неку реч и о томе што се као приватно и узгред и необавезно приговарало, као да је овај пропис незгодан, као да је овај посао мало одиозан, и због тога ћу нарочито то што сам напред рекао истаћи још једанпут.

Да ли је згодно или није згодно у овакове ствари улазити и о том одлучивати, било би на месту да се каже онда, кад би се начелно расправљало о том, хоћемо ли ми чиновничку сталност, или је нећемо. Али да ли је згодно или није за ову ствар гласати, то се питање не може уопште постављати сада, када је реч само о том, је ли овај законски пропис, који већ постоји, како треба био примењиван или не. Ја сам, држим и уверен сам, довољно јасно и несумњиво утврдио, да примена није била правилна и да смо због тога, немајући другог начина за ту коректуру, морали прибећи једном аутентичном тумачењу, које молим да изволите усвојити.

Потпретседник др. Фран Новак: Реч има г. др. Шуперина за стварно објашњење.

Др. Вељамин Шуперина: Господо сенатори, ја ћу само неколико речи да кажем ради стварног објашњења.

Ја сам главну важност положио на то да смо ми, услед овога законског предлога и услед дебате која се повела у Народној скупштини и у Сенату, морали полемизирати са врховним административним судом. Ја сам истакао да је то врло незгодно, јер ми тиме не дижемо углед судова. Истакао сам и то да је Краљевска влада могла ову исту сврху постићи са једном новелом закона без обзира на ово решење врховног суда. И тиме ми не бисмо дошли у ову незгодну ситуацију. Ја констатујем да г. Министар на ова моја образлагања није ништа рекао и ја држим да је ћутке тиме признао да су моји наводи правилни.

Потпретседник др. Фран Новак: Има реч г. Министар правде.

Министар правде Божидар Максимовић: Изви-

ните, господо, што морам да вас замарам и још једанпут да узимам реч. Ја нисам прећутно признао оно што би хтео г. Шуперина да јесам. Ја мислим да је г. Шуперини јасно зашто смо ми прибегли аутентичном тумачењу а не новелисању. Њему мора да је јасно као старом правнику, да аутентично тумачење треба да отклони онај поремећај у читавом овом систему, који је већ до сада настао заснивањем многобројних административних спорова, а законска новела имала би важност само про футуро.

Господо, ова одлука седнице Државног савета, којом се признаје чиновницима право на заснивање административног спора у случају престанка њихове службе, имала је у ствари као реперкусију један низ спорова већ заснованих, који доводе у питање рад надлежних старешина, иако је тај рад потпуно у складу са законским прописима и целим системом овог Чиновничког закона. Према томе битна је разлика између те две ствари у погледу њиховог дејства и, ако хоћете, у погледу њихове правне природе. Јер ако бисмо ми доносили новелу, онда бисмо ми у целини овде сада покретали уопште питање о чиновничкој сталности и у целини отварали о том принципијелну дискусију. То би била последица новелирања. А кад ми доносимо законски предлог о аутентичном тумачењу, ми тиме желимо само констатовати је ли у постојећим прописима било таквих одредаба или не. Због тога смо ми изабрали овај пут и ја мислим да је он правилан.

Потпретседник др. Фран Новак: Објављујем да је претрес у начелу закључен. Прелазимо на гласање у начелу. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Васо Глушац прозива господу сенаторе који су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — отсутан
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — за
 Видаковић Антун — отсутан
 Виловић Осман — за
 Вујић Павле — за
 Вукчевић др. Станојло — за
 Гаврила др. Емило — отсутан
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — отсутан
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — отсутан
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — за
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Костренчић др. Марко — за
 Котур др. Ђура — за

Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић—Сакцински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Маџуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — отсутан
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалџић Стеван — отсутан
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — отсутан
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Плој др. Мирослав — отсутан
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Франгеш др. Отон — отсутан
 Хаџи Бошковић Трајко — за
 Хаџи Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — отсутан
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — против

После гласања.

Потпретседник др. Фран Новак: Изволите, господо, чути резултат гласања. Гласало је свега 42 г. г. сенатора, од којих су 41 гласали «за», а један «против». Тиме је овај законски предлог у начелу примљен. Сада прелазимо на претрес овога законског предлога у појединостима. Молим г. известиоца да чита члан по члан.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 1. (Види саст. X).

Потпретседник др. Фран Новак: Приступамо гласању. Господа која гласају за § 1, изволеће седети, а која су против, изволеће устати. (Седе сви). Пошто сви седе, објављујем да је § 1 примљен. — Изволите чути § 2.

Известилац др. Љубомир Томашић чита § 2. (Види саст. X).

Потпретседник др. Фран Новак: Господа сенатори који су за то да се § 2 прими, изволеће седети, а који су против, изволеће устати. (Сви седе). Пошто

сви седе, објављујем да је § 2 примљен. — Сада прелазимо на коначно гласање о овом законском предлогу у целини. Молим г. секретара да изврши прозивку. Она господа сенатори који су за овај законски предлог, гласаће са «за», а који су против, гласаће са «против».

Секретар др. Васо Глушац прозива господу сенаторе и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — отсутан
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — отсутан
 Виловић Осман — за
 Вујић Павле — за
 Вукчевић др. Станојло — за
 Гаврила др. Емило — отсутан
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — отсутан
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — за
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Костренчић др. Марко — за
 Котур др. Бура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић—Сакцињски Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажурањић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — отсутан
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — отсутан
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — отсутан
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за

Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Цафер — за
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Франгеш др. Отон — отсутан
 Хаџи Бошковић Трајко — за
 Хаџи Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — отсутан
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Потпретседник др. Фран Новак: Изволите, господо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је свега 41 сенатор и то сви за овај законски предлог. Тиме је овај законски предлог коначно у целини примљен.

Ја ћу са вашим пристанком закључити седницу. Но пре закључка седнице дошла је обавест од Претседништва Народне скупштине, да је примљен предлог Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет расхода и прихода за годину 1932-33. За реч се јавио господин Министар правде.

Министар правде. Божићар Максимовић: Господо, ја бих молио у име Краљевске владе да изволите примити хитност овога законског предлога о накнадним и ванредним кредитима. У њему су предвиђени издаци између осталог — и то је задржан као главни износ од Народне скупштине усвојених кредита уз помоћ оскудном становништву, за исхрану сиротиње, за јавне радове, за незапослене раднике, што износи преко 50,000.000 динара од 73,000.000 округло рачунајући укупног износа ових накнадних и ванредних кредита. По њиховој намени ја мислим, господо, да и сами увиђате потребу хитности оваквих мера и оваквог законског предлога и због тога бих молио да изволите примити овај предлог и захтев Краљевске владе.

Потпретседник др. Фран Новак: Ви сте, господо сенатори, чули предлог Краљевске владе: да се о овом питању расправља по хитном поступку. Примате ли хитност овог законског предлога? (Прима се). Хитност је примљена, зато се упућује Финансијском одбору и одређује се да он донесе свој извештај до уторника у вече. Слажете ли се с тим? (Слажемо се). Према томе, заказујем идућу седницу за уторак у 10 сати, са дневним редом: продужење данашњег дневног реда, т.ј. 5, 6 и 7 тачке. Тиме закључујем данашњу седницу.

Седница је закључена у 13,40 часова.

